

Σφαιρική νομική πείρα από δικαστική και εξωδικαστική μεταχείριση περιπτώσιολογίας υποθέσεων ηχορρύπανσης

Νίκη Τσαφούρου – Δικηγόρος, LL.M, MSc
Φειδιππίδου 12, Αθήνα, TK 11526
nikktaf@gmail.com και ntsafourou@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην καθημερινή ζωή και νομική πράξη απαντώνται περιπτώσεις ηχορρύπανσης από διαφορετικές πηγές: 1) από τον τρόπο διαβίωσης σε άλλες γειτονικές κατοικίες, 2) από τη λειτουργία γειτονικών καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος και κέντρων διασκέδασης, 3) από τη λειτουργία παρακείμενων μηχανολογικών εγκαταστάσεων και μηχανημάτων, 4) από τη λειτουργία γειτονικών χώρων άθλησης, 5) από τη χρήση από το κοινό γειτονικών δημόσιων χώρων (πάρκων, πλατειών, προαυλίων εκκλησιών). Με την παρούσα επιχειρείται συστηματοποίηση της ανά πηγή ηχορρύπανσης εφαρμοζόμενης νομοθεσίας δημοσίου δικαίου, επισκόπηση των εξωδικαστικών προσπαθειών επίλυσης μεταξύ ιδιωτών, ανάδειξη της αποτελεσματικότερης νομικής βάσης ιδιωτικού δικαίου στην δικαστική επίλυση μεταξύ ιδιωτών, καταγραφή του βαθμού δικαστικής δικαίωσης ανά δικαστική διαδικασία και δικαστικό στάδιο, αποτύπωση της παρέμβασης Αστυνομίας και Υγειονομικής Υπηρεσίας, και εξαγωγή συμπερασμάτων επί των ανωτέρω.

Comprehensive legal experience from judicial and extrajudicial handling of noise pollution cases

ABSTRACT

In everyday life as well as in legal reality there are noise pollution cases coming from different sources: 1) the way of living in neighbouring houses, 2) the function of stores of health interest with music and nightclubs, 3) the function of neighbouring mechanical installations and machines, 4) the use of neighbouring sports fields, 5) the use of neighbouring public spaces (parks, squares, courtyard of the churches). Thus, this work includes a systemization of the provisions of public law applicable by source of noise pollution, the extra-judicial efforts of individuals to resolve such disputes, the identification of the most effective provision of private law in judicial resolution of such disputes, the degree of success of judicial resolution by judicial procedure and stage, the intervention of the police and the health department, and, the drawing conclusions on the above.

Εισαγωγή

Το πρόβλημα της ηχορρύπανσης είναι πολυπαραγοντικό, πλην όμως κατ' αρχήν προϋποθέτει γειτνίαση, και εκδηλώνεται κυρίως ανάμεσα σε κλειστούς χώρους οριζόντιων ιδιοκτησιών πολυκατοικιών (δίπλα, άνωθεν, κάτωθεν) και ανάμεσα σε κλειστούς χώρους μεζονετών (χωρισμένων με μεσοτοιχία), κείμενων ακόμα και σε ακριβές περιοχές της χώρας, αλλά και ανάμεσα σε κλειστούς χώρους διαφορετικών οικοδομών με διακριτούς εξωτερικούς τοίχους με τον έναν να είναι πλησίον του άλλου σε μικρή απόσταση και τα ανοίγματά τους να «επικοινωνούν» άμεσα, δηλαδή χωρίς άλλα ενδιάμεσα εμπόδια, διευκολύνοντας την απευθείας μεταφορά του θορύβου μεταξύ τους. Βεβαίως, οι περισσότεροι κλειστοί χώροι έχουν ως αναπόσπαστο μέρος τους και έναν μικρότερο ανοιχτό χώρο, όπως μπαλκόνι, βεράντα, αυλή, κήπο κτλ., γεγονός που δημιουργεί επίσης προϋποθέσεις ηχορρύπανσης. Ενώ δεν αποκλείεται ηχορρύπανση να εκδηλώνεται και ανάμεσα σε έναν κλειστό και έναν ανοιχτό χώρο, με συνηθέστερη περίπτωση να εκπέμπεται από τον ανοιχτό χώρο καταφθάνοντας κι επιβαρύνοντας τον κλειστό χώρο. Τούτων δοθέντων, όσο υπάρχει γειτνίαση, θα υπάρχουν και περιπτώσεις ηχορρύπανσης οι οποίες αναλόγως των ιδιαιτεροτήτων τους, θα αξιώσουν νομική κάλυψη, στο πλαίσιο δε αυτό, η κατηγοριοποίησή τους ανά θεματική πηγή αποδεικνύεται κομβική για την εφαρμοστέα εκάστοτε νομοθεσία δημοσίου δικαίου. Αντίθετα, για την εφαρμοστέα εκάστοτε νομοθεσία ιδιωτικού δικαίου υφίστανται «καθολικές» νομικές βάσεις, μεταξύ των οποίων προκρίνεται η αποτελεσματικότερη. Σημαντική είναι ακόμα και η εμπειρία από την τριβή με την ηχορρύπανση σε επίπεδο προσπάθειας τόσο εξωδικαστικής όσο και δικαστικής επίλυσης αυτής.

1. Η περιπτώσιολογία / ομαδοποίηση των υποθέσεων ηχορρύπανσης και η αντίστοιχη νομοθεσία δημοσίου δικαίου

Στην καθημερινή ζωή και νομική πράξη απαντώνται περιπτώσεις ηχορρύπανσης από διαφορετικές πηγές. Οι συχνότερες εξ αυτών φαίνεται ότι είναι 1) από τον τρόπο διαβίωσης και εν γένει χρήσης σε άλλες γειτονικές κατοικίες, 2) από τη λειτουργία γειτονικών καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος και κέντρων διασκέδασης, 3) από τη λειτουργία παρακείμενων μηχανολογικών εγκαταστάσεων και μηχανημάτων, 4) από τη λειτουργία γειτονικών χώρων άθλησης, 5) από χρήση δημόσιων χώρων (πάρκων, πλατειών, προαυλίων εκκλησιών κτλ) από το κοινό. Έτσι:

1) Ο τρόπος διαβίωσης και χρήσης σε άλλες γειτονικές κατοικίες μπορεί να σημαίνει εκπομπή μουσικής, φωνασκίες, σύρσιμο επίπλων, χτύπους, ποδοβολητά, οικόσιτα ζώα, λειτουργία οικιακών μηχανημάτων και ηλεκτρικών συσκευών, όπως πλυντήρια, ψυγεία, air condition, κτλ. Σχετικώς εφαρμόζεται η εξής δημοσίου δικαίου νομοθεσία: η Αστυνομική Διάταξη 3/1995, το άρθρο 12 παρ. 6 του Ν. 1481/1984, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 10 του ν. 4637/2019, το άρθρο 417 επ. ΚΠΔ, το άρθρο 12 της Υ.Α. 3046/304/1989 "Κτιριοδομικός Κανονισμός" (ΦΕΚ 59/Δ/1989) εκδοθείσας κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 26 του ν. 1577/1985 "Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (ΦΕΚ 210/Α/1985), το άρθρο 15 του ν. 4830/2021 (ΦΕΚ Α 169/18.09.2021) περί διατήρησης ζώων συντροφιάς σε

κατοικίες (σε αντικατάσταση του παλαιού άρθρου 17 παρ. 1 και 4 της Υγειονομικής Διάταξης Υ1β/2000/1995 και του παλαιού άρθρου 6 του ν. 3170/2003).

2) Η λειτουργία γειτονικών καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος και κέντρων διασκέδασης σημαίνει κυρίως εκπομπή μουσικής (ζωντανής και μη), φωνασκίες θαμώνων κτλ. Σχετικώς εφαρμόζεται η εξής δημοσίου δικαίου νομοθεσία: η Υγειονομική διάταξη Α5/3010/14.8.1985, η Αστυνομική Διάταξη 3/1995, το άρθρο 12 παρ. 6 του Ν. 1481/1984, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 10 του ν. 4637/2019, το άρθρο 417 επ. ΚΠΔ, το άρθρο 2 παράγραφος 2 σημείο α' του π.δ. 180/1979, το άρθρο 15 παρ. 2 της Κ.Υ.Α. οικ. 16228/17.5.2017 (ΦΕΚ Β 1723 2017), το άρθρο 12 της Υ.Α. 3046/304/1989 "Κτιριοδομικός Κανονισμός".

3) Η λειτουργία παρακείμενων ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων και μηχανημάτων μπορεί να αφορά είτε σε γειτονικές κατοικίες, όπως μηχανήματα εξαερισμού και αφύγρανσης εσωτερικής πιάνας, εξωτερικές μονάδες κλιματισμού κτλ., είτε σε γειτονικά καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, όπως καμινάδες / ανεμιστήρες εξαερισμού κουζίνας κτλ., είτε και σε οποιαδήποτε άλλη αιτία όπως λειτουργία βιομηχανιών και βιοτεχνιών, εργοταξίων, διενέργειας τεχνικών έργων κτλ. Σχετικώς εφαρμόζεται η εξής δημοσίου δικαίου νομοθεσία: το π.δ. 1180/81 (Υ.Ε.Κ. 293/Α 6-10-1981), τα άρθρα 28, 29, 30 του νόμου 1650/1986, η Αστυνομική Διάταξη 3/1995, το άρθρο 12 παρ. 6 του Ν. 1481/1984, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 10 του ν. 4637/2019, το άρθρο 417 επ. ΚΠΔ, το άρθρο 12 της Υ.Α. 3046/304/1989 "Κτιριοδομικός Κανονισμός".

4) Η λειτουργία γειτονικών χώρων άθλησης μπορεί να σημαίνει τόσο κλειστούς χώρους γυμναστηρίων όσο και ανοιχτούς χώρους γηπέδων. Σχετικώς εφαρμόζεται η εξής δημοσίου δικαίου νομοθεσία: Το άρθρο 32 παρ. 1 και 2 του νόμου 2725/1999, το άρθρο 4 ζ' του π.δ. 219/2006, η Υγειονομική διάταξη Α5/3010/14.8.1985, η Κ.Υ.Α. ΔΙΑΔΠ/Φ.Α.2.1/33565/2013 (ΦΕΚ Β' 3169/12/12/2013), η Αστυνομική Διάταξη 3/1995, το άρθρο 12 παρ. 6 του Ν. 1481/1984, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 10 του ν. 4637/2019, το άρθρο 417 επ. ΚΠΔ, το άρθρο 12 της Υ.Α. 3046/304/1989 "Κτιριοδομικός Κανονισμός".

5) Η χρήση δημόσιων χώρων από πολίτες μπορεί να σημαίνει φωνασκίες, τραγούδια, μουσικά όργανα, μαγνητόφωνα, ραδιόφωνα κτλ. Σχετικώς εφαρμόζεται η εξής δημοσίου δικαίου νομοθεσία: Η Αστυνομική Διάταξη 3/1995, το άρθρο 12 παρ. 6 του Ν. 1481/1984, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 10 του ν. 4637/2019, το άρθρο 417 επ. ΚΠΔ, το άρθρο 12 της Υ.Α. 3046/304/1989 "Κτιριοδομικός Κανονισμός".

2. Οι εξωδικαστικές / τεχνικές προσπάθειες επίλυσης του προβλήματος μεταξύ ιδιωτών

Πολλές φορές είναι τέτοιο το πρόβλημα της ηχορρύπανσης που οι ίδιοι οι δέκτες της ηχορρύπανσης, αναζητούν προσφορές ηχομόνωσης, που συνίστανται σε παρέμβαση στον χώρο του πομπού της ηχορρύπανσης, τις οποίες εμφανίζουν στους τελευταίους ως πρόταση εξωδικαστικής επίλυσης του προβλήματος που αντιμετωπίζουν. Προς τούτο υπογράφουν ιδιωτικά συμφωνητικά μεταξύ τους, ενώ οι δέκτες συχνά προσφέρονται να συμμετάσχουν στο κόστος της ηχομονωτικής παρέμβασης στον χώρο του πομπού, είτε με τη μορφή δανείου είτε με τη μορφή δωρεάς, εν όλω ή εν μέρει. Υπάρχουν βέβαια και περιπτώσεις όπου οι δέκτες της

ηχορρύπανσης, όταν δεν βρίσκουν κανένα κοινό σημείο επαφής και συνεννόησης με τον πομπό της ηχορρύπανσης, εξωθούνται σε λύσεις όπως οι ηχομονωτικές παρεμβάσεις στον δικό τους χώρο, ιδίως εξόδους, για να περιορίσουν στοιχειωδώς τα αποτελέσματα του προβλήματος, με την αιτία βέβαια να παραμένει απεριόριστη, κάτι που και από τεχνικής άποψης δεν κρίνεται το βέλτιστο / το αποτελεσματικότερο.

3. Η δικαστική επίλυση του προβλήματος μεταξύ ιδιωτών, η αντίστοιχη νομοθεσία ιδιωτικού δικαίου, η αποτελεσματικότερη νομική βάση της και ο βαθμός δικαστικής δικαίωσης

Όταν ο πομπός της ηχορρύπανσης δεν συνεργάζεται με τον δέκτη της για την επίλυση του προβλήματος ή δεν αναλαμβάνει αυτοβούλως δράση προς τον αυτοπεριορισμό του, τότε χωρεί δικαστικός εξαναγκασμός του, δηλαδή με προσωρινή διαταγή, ασφαλιστικά μέτρα, οριστική δικαστική απόφαση επί αγωγής.

Έτσι, υφίσταται το ασφαλιστικό μέτρο της προσωρινής ρύθμισης κατάστασης (άρθρο 692 παρ. 4 ΑΚ) και ακολούθως η τακτική αγωγή βάσει του δικαιώματος στην προσωπικότητα (άρθρο 57ΑΚ) ή των περιορισμών της κυριότητας (άρθρα 1003ΑΚ [και 3 του ν. 3741/1929 αν πρόκειται για οροφοκτησία]) και της αγωγής διατάραξης της νομής (άρθρο 989ΑΚ) ή των περιορισμών της κυριότητας (άρθρο 1003ΑΚ) και της αγωγής διατάραξης της κυριότητας (άρθρο 1108ΑΚ), συν της αδικοπραξίας (άρθρων 914ΑΚ) και της ικανοποίησης της ηθικής βλάβης (άρθρο 59ΑΚ). Εκ της νομοθεσίας ιδιωτικού δικαίου κρίνεται αποτελεσματικότερη ως νομική βάση αυτή του άρθρου 57ΑΚ περί του δικαιώματος της προσωπικότητας, για τους εξής λόγους:

1. Δεν υπόκειται στους περιορισμούς του άρθρου 1003 ΑΚ περί της υπό προϋποθέσεις υποχρέωσης ανοχής θορύβου, όπως υπόκεινται τα άρθρα 1108 ΑΚ και 989ΑΚ περί του δικαιώματος της κυριότητας και της νομής [1, 2, 3].

2. Η προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας προϋποθέτει «παράνομια» η οποία έγκειται όχι μόνο στην παράβαση ρητής διάταξης νόμου [4], όπως είναι οι εκάστοτε ανωτέρω διατάξεις δημοσίου δικαίου, αλλά και σε οποιαδήποτε κοινωνικά απρόσφορη επέμβαση στη σφαίρα του συγκεκριμένου κάθε φορά αγαθού, η οποία λαμβάνει χώρα χωρίς προς τούτο δικαίωμα ή με την άσκηση μεν δικαιώματος, που όμως είτε είναι μικρότερης σπουδαιότητας από το προσβαλλόμενο είτε ασκείται υπό περιστάσεις που καθιστούν την άσκησή του καταχρηστική κατ' άρθρο 281 ΑΚ και 25 παρ. 3 του Σ [5, 6, 7]. Δηλαδή δεν απαιτείται να είναι η προσβάλλουσα το αγαθό συμπεριφορά απαγορευμένη από ειδική διάταξη νόμου αλλά αρκεί το ότι είναι βλαπτική και κοινωνικά απρόσφορη και μόνο.

3. Συναφώς, για την απόδειξη της «παράνομιας», δεν απαιτείται ο ακριβής καθορισμός της έντασης του θορύβου σε αντικειμενικά μεγέθη, ήτοι σε μονάδες μέτρησης του ήχου, δοθέντος ότι και ο συνήθης ακόμα θόρυβος μπορεί να θεμελιώσει παράνομη προσβολή προσωπικότητας λόγω της σαφούς διάκρισης ανάμεσα στις διατάξεις των άρθρων 57 ΑΚ και 1003 ΑΚ [2].

4. Για τη στοιχειοθέτηση του κατεπείγοντος, στο πλαίσιο αίτησης ασφαλιστικών μέτρων και αιτήματος χορήγησης προσωρινής διαταγής, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτό θεωρείται ότι υφίσταται διαρκώς στην περίπτωση σοβαρής προσβολής της υγείας του αιτούντος και γενικότερα στην παρεμπόδιση της χρήσης των

δικαιωμάτων που συνθέτουν την προσωπικότητα του αιτούντος [8, 9]. Άλλωστε, ο απόλυτος χαρακτήρας του δικαιώματος της προσωπικότητας παρέχει διαρκή αξίωση προς τους τρίτους να το σέβονται και να μην το προσβάλλουν.

Ως προς τον βαθμό δικαστικής δικαίωσης, παρατηρείται γενικώς ποικιλία δικαστικών αποφάσεων οι οποίες όλο και πληθαίνουν. Αν μπορεί να συναχθεί ένας «κανόνας» περί της δικαστικής αντιμετώπισης της ηχορρύπανσης, έναντι των εξαιρέσεων που πάντα θα υπάρχουν, αυτός είναι ο εξής:

Σε επίπεδο προσωρινών διαταγών, παρατηρείται ότι οι δικαστές είναι φειδωλοί στην χορήγησή τους, και όταν τις χορηγούν, αυτές είναι συνήθως «συγκρατημένες» κατά περιεχόμενο, δηλαδή περιορίζονται στο να διατάσσουν με αυτές την τήρηση των δημοσίου δικαίου διατάξεων περί των ωρών κοινής ησυχίας, και των ανώτατων ορίων ηχοστάθμης.

Σε επίπεδο ασφαλιστικών μέτρων, παρατηρείται ότι οι δικαστές είναι πιο απλόχεροι στο να διατάσσουν, πέρα από την τήρηση των δημοσίου δικαίου διατάξεων περί των ωρών κοινής ησυχίας και των ανώτατων ορίων ηχοστάθμης, και τη λήψη μέτρων ηχομόνωσης.

Σε επίπεδο αγωγών, παρατηρείται ότι οι δικαστές κάνουν γενικώς δεκτά τα αιτήματα της τήρησης των δημοσίου δικαίου διατάξεων περί των ωρών κοινής ησυχίας και των ανώτατων ορίων ηχοστάθμης, καθώς και της λήψης μέτρων ηχομόνωσης, και, στην περίπτωση παραβίασης τούτων των διατασσομένων, της απειλής χρηματικής ποινής και προσωπικής κράτησης. Ενώ παρατηρείται ότι, κατά περίπτωση, επιδικάζουν και αποζημίωση λόγω αδικοπραξίας ή ηθικής βλάβης η οποία όμως δεν έχει μεγάλο ύψος.

4. Η επαφή με τις δημόσιες αρχές Αστυνομίας και Περιφέρειας

Παρατηρείται γενικώς ότι η Αστυνομία παρεμβαίνει πιο αποτελεσματικά στις περιπτώσεις διαπίστωσης της παράβασης διατάξεων δημοσίας τάξεως (όπως η Αστυνομική Διάταξη 3/1995) παρά στις περιπτώσεις διαπίστωσης της παράβασης διατάξεων δημοσίας υγείας (όπως η Υγειονομική διάταξη Α5/3010/14.8.1985), αν και η αρμοδιότητά της κατά νόμον εκτείνεται και στα δύο. Πχ. Πολλές φορές η Αστυνομία δεν διαθέτει ηχόμετρο, ή, αν διαθέτει, δεν ξέρει πώς να το χρησιμοποιήσει / χειριστεί, ούτε ξέρει πώς να εφαρμόσει σωστά τις προϋποθέσεις ελέγχου με αυτό, όπως τάσσονται ειδικότερα από την Υγειονομική διάταξη Α5/3010/14.8.1985 (λχ σε ποιο σημείο να σταθεί να διενεργήσει την ηχομέτρηση, ποιο είναι κάθε φορά το ανώτατο επιτρεπτό όριο ηχοστάθμης ανάλογα με το σημείο διενέργειας του ελέγχου). Οι λίγες -και ποιοτικά μη ικανοποιητικές- περιπτώσεις που η Αστυνομία διενεργεί ηχομετρήσεις, είναι κυρίως περιπτώσεις διαπίστωσης ηχορρύπανσης προερχόμενης από καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, και όχι πχ από αθλητικές εγκαταστάσεις.

Η Περιφέρεια δε, ως η κατεξοχήν αρμόδια στις περιπτώσεις διαπίστωσης της παράβασης διατάξεων δημοσίας υγείας (όπως η Υγειονομική διάταξη Α5/3010/14.8.1985), παρατηρείται ότι διενεργεί ελέγχους σχεδόν πάντα εντός του ωραρίου της, και άρα σε χρόνο συχνά διαφορετικό από τον κρίσιμο / καταγγελλόμενο κατά τον οποίο εκδηλώνεται η ηχορρύπανση. Επίσης, η Περιφέρεια παρατηρείται ότι ενίοτε αναζητά διευκρινίσεις από το αρμόδιο Υπουργείο, ως προς τον τρόπο εφαρμογής των διατάξεων δημοσίας υγείας (όπως η

Υγειονομική διάταξη Α5/3010/14.8.1985), και τούτο κατόπιν καταγγελίας πολίτη, κάτι που οδηγεί στην έκδοση διευκρινιστικών εγκυκλίων.

5. Συμπέρασμα

Η δημοσίου δικαίου νομοθεσία για την προστασία από την ηχορρύπανση αναδεικνύεται αρκετά πλήρης για κάθε πηγή, ομοίως και η ιδιωτικού δικαίου νομοθεσία ανεξαρτήτως πηγής, ενώ η εφαρμογή και ερμηνεία της τελευταίας από τα δικαστήρια πολύ θετική, με τα προβλήματα να εστιάζονται τελικά κυρίως στην από πρακτικής άποψης παρέμβαση της Αστυνομίας και της Περιφέρειας, οι οποίες θα πρέπει να καταρτιστούν και εξοικειωθούν περισσότερο με τον ορθό τρόπο διενέργειας ελέγχων διαπίστωσης της ηχορρύπανσης, δηλαδή με τον ορθό τρόπο εφαρμογής των διατάξεων δημόσιας τάξης και κυρίως δημόσιας υγείας, αλλά και με την εντατικοποίηση αυτών με ποιοτικούς πάντα όρους. Επίσης, θα πρέπει να αξιολογηθεί ως σύγχρονη αναγκαιότητα και επιταγή η προστασία των πολιτών από την ηχορρύπανση. Αυτό προϋποθέτει ευαισθητοποίηση της Πολιτείας προς την κατεύθυνση αυτή, η οποία σίγουρα υποβοηθείται από την ενεργό δράση των πολιτών, τις κρούσεις / καταγγελίες τους προς Αστυνομία και Περιφέρεια, και την άσκηση των ιδιωτικών δικαιωμάτων τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει ήδη μία σχετική κινητικότητα της Πολιτείας. Ενδεικτικά αναφέρεται η πρόσφατη Εγκύκλιος της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου (ΕγκΕισΑΠ 14/2023) [10] περί του θέματος ενεργοποίησης των κατά τόπους Εισαγγελέων, με σχετικές παραγγελίες τους καθώς και των προανακριτικών υπαλλήλων, αστυνομικών και υγειονομικών, για την βεβαίωση των ανάλογων παραβάσεων ηχορρύπανσης ανεξαρτήτως πηγής.

6. Αναφορές

[1] Νομικό περιοδικό «Νομικό Βήμα» (NoB), απόφαση 718/2001 Αρείου Πάγου, σελ. 1097 (2002)

[2] Ισοκράτης, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών (ΤΝΠ), Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών (ΔΣΑ) - αναζήτηση νομολογίας - απόφαση 479/2013 Εφετείου Λάρισας

[3] QUALEX, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών (ΤΝΠ), απόφαση 11/2020 Τριμελούς Εφετείου Κέρκυρας

[4] Νομικό περιοδικό «Ελληνική Δικαιοσύνη» (ΕλλΔνη), απόφαση 718/2001 Αρείου Πάγου, τόμος 42, σελ. 942 (2002)

[5] Νομικό περιοδικό «Ελληνική Δικαιοσύνη» (ΕλλΔνη), απόφαση 1688/1998 Εφετείου Αθηνών, τόμος 39, σελ. 667 (1999)

[6] Νομικό περιοδικό «Ελληνική Δικαιοσύνη» (ΕλλΔνη), απόφαση 12154/1990 Εφετείου Αθηνών, τόμος 32, σελ. 1673 (1991)

[7] Καράκωστας Ι., *Περιβάλλον και Δίκαιο*, Εκδόσεις Α. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 177-178 (2000)

[8] Νομικό περιοδικό «Περιοδικό Δίκη» (ΠερΔικ), απόφαση 3421/2000 Μονομελούς Πρωτοδικείου Πατρών, τόμος 88 (2001)

[9] Νομικό περιοδικό Εφαρμογές Αστικού Δικαίου (ΕφαΔ), απόφαση 5731/2011 Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, σελ. 328 (με παρατ. Παπασπυρόπουλου Α.) (2011)

[10] Εγκύκλιος της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου (ΕγκΕισΑΠ) 14/2023